

Politika založená na poznatkoch. A nie poznatky založené na politike.

Na vede je krásne to, že jej výsledky “nepustia”. Veci sú, ako sú, hoci by niektorí chceli, aby boli inak.

Súčasná diskusia o úlohe vedy v spoločnosti je veľmi nesprávna. Mnohí z nás si pamätajú obdobie (hoci niektorí z nás našťastie len zľahka vzhľadom na rok narodenia), keď veda slúžila politickým cieľom. Keď mala podporiť ideológiu a nie hľadať pravdu. Keď sa za „nesprávnu“ vedu perzekvovalo. Hoci sme si mysleli, že tieto doby sú nenávratne preč, dnes vidíme, že nie sú. Jasné vedecké pomenovanie nepráv, výmyslov a hlúposti si neodnáša aplauz za ukončenie zbytočnej a do veľkej miery aj nebezpečnej debaty o kvalite poskytovania zdravotnej starostlivosti, ale práve naopak. Prichádzajú urážky, žiadosti o identifikáciu vedcov (čo na jednej strane znie ako vyhrážka, na druhej strane ako nepochopenie základov vedy v normálnej spoločnosti, kde vedci chcú kredit na svoj výkon), či odkazy na sudy.

A toto je sa deje v 21. storočí, v európskom štáte, v krajine, ktorá je členským štátom Európskej únie a tak prislúcha k niekoľko málo najvyspelejších krajinám na svete. Pohrdanie vedou, snaha zastrašovať vedcov, tvrdohlavé presadzovanie svojho na ničom nepodloženého názoru, alebo názoru podloženého zavádzajúcimi, nepresnými, neúplnými alebo zle interpretovanými údajmi, však hovorí skôr o tom, že do tohto tábora krajín, ktoré sa majú najlepšie na svete, patríme len geograficky.

Toto nie je obranou vedy. Vedu netreba brániť, Veda sa vie brániť aj sama. Vie poskytnúť informácie, zistenia a závery, ktoré sú nezávislé od našich túžob a predstáv. Ktoré sú nezávislé od snahy hľadať nepriateľa všade okolo nás. Ktoré sú nezávislé od toho, čo by sme radi, aby nám veda ukázala, potvrdila, alebo vyvrátila. Niektorí z nás majú s týmto problém. Avšak to je ich problém, nie problém vedy.

Veda nemôže slúžiť našim vlastným záujmom, a už určite nie politike. Veda slúži záujmom všetkých, je univerzálna a napomáha pokroku celého ľudstva. A je jej jedno, či sa nám jej výsledky páčia, alebo nie. Samozrejme, v tomto komentári musím zjednodušovať, veda je omnoho komplikovanejšia, než ju tu predstavujem na tomto malom priestore. A medzi vedcami existuje živá debata o tom, čo je veda a aké má mať pravidlá. Ale táto diskusia je vedecká (v zmysle sledujúca isté základné pravidlá) a založená na snahe o poznanie pravdy. Veda nie je dokonalá – existujú v nej aj korekčné mechanizmy. Dokonca základná premisa vedy je, že existujúce poznatky majú svoje limity a musíme sa neustále pýtať, či to, čo vieme, je naozaj správne.

A toto odlišuje vedu od niečoho, čo sa na vedu len tvári. Ak niekto prezentuje niečo ako nemenný fakt, ktorý je neoblomne pravdivý a ktorý nezmení nič, nie je to veda, ale dogma. A tú nemôžeme zamieňať za vedu a nedá sa ňou argumentovať v rámci vedeckej diskusie.

Veda je veľmi náročné povolanie. Vyžaduje si doslova dekády prípravy, od základnej školy po získanie doktorátu uplynie viac ako 20 rokov. Náročnosť procesu požaduje nielen vytrvalosť od nádejných vedcov, ale aj podporu od rodiny, okolia, ale samozrejme aj spoločnosti ako takej – a tú dnes nielenže nedostávajú, ale ústami našich politických predstaviteľov sú od

tejto kariérnej cesty odradovaní. A Slovensko si odradovať mladú generáciu vedcov nemôže dovoliť, už aj v súčasnosti sme svedkami veľkého odlivu mozgov, ktorý predstavuje výrazný problém pre schopnosť krajiny reagovať na súčasné najkľúčovejšie výzvy.

Matúš Mišík

Katedre politológie Univerzity Komenského v Bratislave

Financované EÚ Next Generation EU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci projektu č. 09I03-03-V04-00225

Komentár bol uverejnený v DenníkN 26.augusta 2025.